

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/22/2020
Identifikačné číslo spisu:	7214207743
Dátum vydania rozhodnutia:	21.04.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:7214207743.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne C. M., bývajúcej v C., A. 1, zastúpenej advokátom JUDr. Michalom Treščákom ml., so sídlom v Košiciach, Thurzova 6, proti žalovaným 1/ C. A., bývajúcej v C., C. 4, 2/ M. A., bývajúcim v C., Y. 4, 3/ M. Z., bývajúcej v C., E. XX, 4/ M. A., bývajúcim v I., L. 59, 5/ R. A., bývajúcim v C., C. 4, 6/ N. A., bývajúcim v C., K. X a 7/ maloletej L. U., bývajúcej v K. XXXX, zastúpenej matkou M. U., o zaplatenie 10.622,05 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 41C/29/2014, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 12. decembra 2018 sp. zn. 9Co/232/2015, takto

rozhodol:

Senát 7C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky postupuje vec na konanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice II (ďalej aj „prvostupňový súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 28. januára 2015 č. k. 41C/29/2014 - 393 v znení doplnacieho rozsudku č. k. 41C/29/2014 - 415 z 28. januára 2015 uložil žalovanému (právnemu predchodcovi súčasných žalovaných, pozn.) povinnosť zaplatiť žalobkyni sumu 10.622,05 eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 9% ročne zo sumy 10.622,05 eur od 31. decembra 2009 do zaplatenia, v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku a nahradiť žalobkyni trovy konania vo výške 5.911,50 eur na účet právneho zástupcu žalobkyne, do 30 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku. zamietol žalobu a stranám náhradu trov konania nepriznal. V prevyšujúcej časti úrokov z omeškania žalobu zamietol.

1.1. Týmto rozsudkom súd prvej inštancie rozhodol o nároku žalobkyne na vydanie bezdôvodného obohatenia, predstavujúceho zálohu kúpnej ceny bytu v sume 10.622,05 eur, vyplatenej pred uzatvorením kúpnej zmluvy zo dňa 11. júla 2006 medzi pôvodným žalovaným ako predávajúcim a žalobkyňou spolu s Bc. Z. Z. ako kupujúcimi.

1.2. Z vykonaného dokazovania mal prvoinštančný súd preukázané, že dňa 11. júla 2006 uzavreli žalobkyňa spolu s Bc. M. Z. v postavení kupujúcich s M. A. (pôvodným žalovaným) v postavení predávajúceho kúpnu zmluvu, predmetom ktorej bol prevod vlastníctva k v zmluve špecifikovanému bytu, s dohodnutou kúpnu cenou 708.000,- Sk (23.501,30 eur). Kúpna cena mala byť kupujúcimi uhradená v rozsahu sumy 320.000,- Sk (10.622,05 eur) pri podpise zmluvy, t. j. 11. júla 2006, pričom

prijatie tejto sumy predávajúci potvrdil podpisom v zmluve a ostatná časť mala byť zaplatená v deň prevodu nehnuteľnosti, k čomu nedošlo. Rozhodným v danom prípade sa stal právoplatný rozsudok Okresného súdu Košice I sp. zn. 37C/162/2006 z 11. marca 2009, ktorým súd určil za výlučného vlastníka prevádzanej nehnuteľnosti O. M., ktorý viedol spor voči viacerým žalovaným, vrátane žalobkyne a pôvodného žalovaného daného sporu, keďže mal preukázané, že v poradí prvá kúpna zmluva uzavretá dňa 2. novembra 2005 medzi O. M. v zastúpení B. O. (na základe splnomocnenia) ako predávajúcim a B. Y. ako kupujúcim je neplatná a tým potom sú neplatné i ostatné následné prevody, vrátane toho, na základe ktorého nadobudol byť pôvodný žalovaný v danom spore, preto je neplatný i úkon, na základe ktorého plnila žalobkyňa, keď predávajúcemu (pôvodnému žalovanému) zaplatila sumu 320.000,- Sk, čím jej vznikol nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia.

1.3. Súd prvej inštancie konštatoval, že v danom spore ale nemožno uplatniť § 457 Občianskeho zákonníka (Ak je zmluva neplatná alebo ak bola zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal. - pozn. dovolacieho súdu), keďže podľa zmluvy o prevode vlastníctva bytu plnila len jedna strana - žalobkyňa, preto povinnosť vydať plnenie z neplatnej alebo zrušenej zmluvy sa v danom prípade riadi § 451 Občianskeho zákonníka (Kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov. - pozn. dovolacieho súdu) a to s prihliadnutím na právny názor vyslovený v danej veci Najvyšším súdom Slovenskej republiky obsiahnutý v jeho uznesení sp. zn. 7MCdo/21/2012 z 29. januára 2014, v ktorom zákonnom ustanovení je bezdôvodné obohatenie vymedzené predovšetkým ako záväzok, z ktorého vzniká tomu kto sa obohatil, povinnosť vydať všetko o čo sa bezdôvodne obohatil. Z povahy § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka tak vyplýva vznik zodpovednostného vzťahu výlučne medzi účastníkmi neplatného alebo zrušeného právneho úkonu. Žalobu žalobkyne preto posúdil ako dôvodnú a zaviazal pôvodného žalovaného v súlade s § 451 Občianskeho zákonníka vydať žalobkyni bezdôvodné obohatenie zodpovedajúce zloženej zálohe kúpnej ceny pri podpise kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva bytu uzavretej 11. júla 2006 v sume 10.622,05 eur.

1.4. Žalobkyňa požadovala priznať i úroky z omeškania, ktoré jej súd prvej inštancie priznal v zákonnej výške od nasledujúceho dňa po doručení výzvy na plnenie protistrane, za ktorú výzvu považoval doručenie žaloby, keďže skoršiu výzvu žalobkyňa nepreukázala, preto v ostatnej časti skoršieho uplatnenia úroku z omeškania žalobu ako nedôvodnú zamietol.

1.5. O trovách konania rozhodol súd v zmysle § 142 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého aj keď mal účastník vo veci úspech len čiastočný, môže mu súd priznať plnú náhradu trov konania, ak mal neúspech v pomerne nepatrnej časti alebo ak rozhodnutie o výške plnenia záviselo od znaleckého posudku alebo od úvahy súdu. Keďže súd vyhovel žalobe v časti istiny v plnom rozsahu, pričom neúspech žalobkyne spočíval len v určitej časti príslušenstva, mal za to, že žalobkyňa mala neúspech v pomerne nepatrnej časti a preto jej priznal plnú náhradu trov konania.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie pôvodného žalovaného (právneho predchodcu súčasných žalovaných ako jeho právnych nástupcov) rozsudkom z 12. decembra 2018 sp. zn. 9Co/232/2015 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo vyhovujúcej časti zmenil tak, že žalobu zamietol a stranám náhradu trov konania zamietol.

2.1. Odvolací súd sa prioritne zaoberal námietkou premĺčania vznesenou odvolateľom, podľa ktorého sa právo žalobkyne na vydanie bezdôvodného obohatenia v celom rozsahu premĺčalo ešte pred podaním žaloby, keď dospel k záveru dôvodnosti danej námietky a tým nemožnosti priznať žalobkyni ňou uplatnený nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia.

2.2. Odvolací súd zároveň považoval za správne závery súdu prvej inštancie o tom, že žalobkyňa zaplatila pôvodnému žalovanému zálohu, resp. časť kúpnej ceny bytu v sume 320.000,- Sk (10.622,05 eur) a súdu nebolo žiadnym hodnoverným spôsobom preukázané reálne vrátenie týchto peňazí žalobkyni. Súd správne vychádzal zo záväzných právnych záverov uvedených v zrušujúcom uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7MCdo/21/2012 z 29. januára 2014 a vec správne právne posúdil podľa § 451 Občianskeho zákonníka, t. j. že ide o vydanie bezdôvodného obohatenia v sume zodpovedajúcej zálohe kúpnej ceny vyplatenej pôvodnému žalovanému pri podpise kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva bytu uzavretej medzi ním ako predávajúcim a žalobkyňou ako kupujúcou a nejde o

vydanie bezdôvodného obohatenia zo synalagmatického záväzkového vzťahu podľa § 457 Občianskeho zákonníka. So zreteľom na uplatnenie námietky premlčania nároku žalobkyne protistranou bolo potrebné sa s ňou právne vysporiadať.

2.3. Podľa odvolacieho súdu vznesená námietka premlčania žalovanými zakladá odvolací dôvod nesprávneho právneho posúdenia veci podľa § 205 ods. 2 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku, od 1. júla 2016 podľa § 365 ods. 1 písm. h/ Civilného sporového poriadku, t. j., že rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. V prejednávanom spore ide o nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia z absolútnej neplatnej kúpnej zmluvy, pri ktorej bola v čase jej uzavretia vyplatená záloha na kúpnu cenu bytu. K bezdôvodnému obohateniu tak došlo už v čase uzavretia predmetnej kúpnej zmluvy, t. j. 11. júla 2006, od ktorého momentu bolo potrebné počítat' trojročnú objektívnu premlčaciu lehotu na vydanie bezdôvodného obohatenia v žalovanej sume. Trojročná premlčacia lehota podľa § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka potom uplynula 11. júla 2009, preto žaloba podaná žalobkyňou dňa 5. novembra 2009, t. j. po uplynutí trojročnej objektívnej premlčacej lehoty musela byť zamietnutá. Odvolací súd sa pritom nestotožnil s námietkou žalobkyne, že vznesenie námietky premlčania až v štádiu odvolacieho štádiu konania je v rozpore s dobrými mravmi, pretože takýto výklad by znamenal, že premlčanie ako inštitút hmotného práva by nemal v Občianskom zákonníku svoje opodstatnenie.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“), a to podľa § 420 písm. f/ zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“) a podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Po stručnej rekapitulácii vyslovených názorov odvolacieho súdu v napadnutom rozsudku žalobkyňa (iba) všeobecným konštatovaním namietala porušenie princípov práva na spravodlivý proces (riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, jeho predvídateľnosť a princíp právnej istoty). Žalobkyňa ďalej uviedla, že:

3.1 (i) nemala byť uznaná námietka premlčania vznesená žalovanou stranou v odvolacom konaní, pretože správne mal súd použiť ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka (oproti nesprávne aplikovanému § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka), práve ktoré zákonné ustanovenie sa vzťahuje na vzájomné synalagmatické záväzky vydania bezdôvodného obohatenia z neplatnej, či zrušenej zmluvy, keď na jednej strane stojí právo, ktoré sa premlčí (právo na peňažné plnenie) a na druhej strane nepremlčateľné právo (vlastnícke). Podľa tohto ustanovenia platí, že z neplatnej alebo zrušenej zmluvy sú povinní si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat'.

3.1. (ii) nesprávny a v rozpore s hmotným právom a konštantnou judikatúrou je názor odvolacieho súdu, že medzi sporovými stranami sa nejedná o synalagmatický právny vzťah. Podľa žalobkyňou citovanej judikatúry Najvyššieho súdu Českej republiky, z hľadiska aplikácie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, kedy sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat' a nie je rozhodujúce, že sa prevod vlastníctva práve z dôvodu neplatnosti neuskutočnil a strana tak vlastníctvo k veci podľa zmluvy nenadobudla (rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 31Cdo/2250/2009). Súdna prax tiež dospela k názoru, že účastník neplatnej zmluvy, ktorý kúpil odcudzenú vec, splní reštitučnú povinnosť voči druhej zmluvnej strane podľa § 457 Občianskeho zákonníka tým, že vydá vec jej vlastníkovi (R 4/1988). Tento záver vyplýva aj z ďalších publikovaných rozhodnutí Najvyššieho súdu Českej republiky (napr. sp. zn. 25Cdo/2432/99, sp. zn. 25Cdo/663/2005). Odvolací súd tak mal jednoznačne dospieť k záveru, že v danej veci je právo žalobkyne nepremlčateľné (uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 697/2014 ako i ďalšie konkretizované rozhodnutia okresných a krajských súdov Slovenskej republiky).

3.2. dovolaciemu súdu preto navrhuje, aby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a priznal jej náhradu trov dovolacieho konania.

4. Žalovaní zhodne vo vyjadrení k dovolaniu žalobkyne žiadali dovolanie ako nedôvodné zamietnuť, ku ktorému vyjadreniu žalobkyňa zaujala stanovisko v tom smere, že žalovanej strane vznesenie námietky premlčania proti zákonnej povinnosti na vrátenie kúpnej ceny neprináleží.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) v trojčlennom senáte (ďalej aj „dovolací

senát", resp. „senát 7C“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že má povinnosť postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia (§ 48 ods. 1 CSP), keďže sa nestotožňuje s právnym záverom vysloveným v tejto veci dovolacím súdom v uznesení z 29. januára 2014 sp. zn. 7MCdo/21/2012, podľa ktorého sa vo veci malo postupovať podľa § 451 Občianskeho zákonníka, t. j. že ide o vydanie bezdôvodného obohatenia v sume zodpovedajúcej zálohe kúpnej ceny vyplatenej pôvodnému žalovanému pri podpise kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva bytu uzavretej medzi ním ako predávajúcim a žalobkyňou ako kupujúcou a nejde o vydanie bezdôvodného obohatenia zo synalagmatického záväzkového vzťahu podľa § 457 Občianskeho zákonníka.

6. Pri skúmaní podmienok prípustnosti dovolania najskôr - v súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. f/ CSP (bod 3.) - nevzhliada senát 7C dôvod na jeho akceptovanie už len z dôvodu, že nesprávne právne posúdenie veci nezakladá zmätočnosť podľa § 420 písm. f/ CSP.

7. Žalobkyňa podala tiež dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, v ktorej súvislosti namietala, že nemala byť uznaná námietka premlčania vznesená žalovanou stranou v odvolacom konaní, pretože správne mal súd použiť ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka (oproti nesprávne aplikovanému § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka), práve ktoré zákonné ustanovenie sa vzťahuje na vzájomné synalagmatické záväzky vydania bezdôvodného obohatenia z neplatnej, či zrušenej zmluvy, keď na jednej strane stojí právo, ktoré sa premlčí (právo na peňažné plnenie) a na druhej strane nepremlčateľné právo (vlastnícke). Podľa tohto ustanovenia platí, že ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat'. (bod 3.1.) Nesprávnym je potom právny názor, že medzi sporovými stranami sa nejedná o synalagmatický právny vzťah. Dovolateľka zdôraznila, že súdna prax tiež dospela k názoru, že účastník neplatnej zmluvy, ktorý kúpil odcudzenú vec, splní reštitučnú povinnosť voči druhej zmluvnej strane podľa § 457 Občianskeho zákonníka tým, že vydá vec jej vlastníkovi (R 4/1988). Tento záver podľa žalobkyne vyplýva aj z ďalších publikovaných rozhodnutí Najvyššieho súdu Českej republiky (napr. sp. zn. 25Cdo/2432/99, sp. zn. 25Cdo/663/2005), keď odvolací súd mal jednoznačne dospieť k záveru, že v danej veci je právo žalobkyne nepremlčateľné. Dovolateľka v tejto súvislosti odkázala na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 697/2014. (bod 3.2.)

8. Z obsahu dovolania žalobkyne (aj) za použitia § 124 CSP vyplýva právna otázka, „či sa jedná v danom prípade medzi kupujúcou a predávajúcim o tzv. synalagmatický záväzok zo zákona podľa § 457 Občianskeho zákonníka“, ako aj „či vydaním veci skutočnému vlastníkovi si kupujúca splnila svoju povinnosť podľa § 457 Občianskeho zákonníka z neplatnej zmluvy aj vo vzťahu k svojmu predávajúcemu, t. j. bez vydania veci predávajúcemu“, ktorá otázka sa podľa dovolacieho senátu prelínala celým sporom, a nakoľko predmetom prevodu bola nehnuteľnosť „či je namieste aplikácia § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka pri vznesení námietky premlčania predávajúcim podľa § 107 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka“, pri riešení ktorých otázok dovolací súd rozhodol rozdielne (oproti sebe stoja skoršie rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR R 4/1988 a neskoršie rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 7MCdo/21/2012, inak vydané v danej veci).

9. Rozhodným pre posúdenie nároku žalobkyne v prejednávannej veci sa stal právny názor vyplývajúci zo skoršieho uznesenia najvyššieho súdu vydaného v danej veci dňa 29. januára 2014 sp. zn. 7MCdo/21/2012, podľa ktorého zo skutkového stavu (...), z ktorého súdy nižšej inštancie vyvodili aj svoj záver o nedôvodnosti nároku žalobkyne titulom bezdôvodného obohatenia za aplikácie ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka (ako aj nároku titulom náhrady škody pre nesplnenie predpokladov zodpovednosti za škodu) okrem iného vyplýva, že žalobkyňa (pri podpise zmluvy z 11. júla 2006 podľa čl. VI.) uhradila právnenému predchodcovi žalovaných (časť dohodnutej kúpnej ceny) sumu 320 000,- Sk (10.622,05 eur), ale vlastnícke právo k predmetnej nehnuteľnosti - bytu nenadobudla, pretože ho nemohla nadobudnúť od nevlastníka. Preto podľa kúpnej zmluvy nezískala žiadne plnenie, ktoré by mohla žalovanému vydať oproti plneniu ním získaného prijatím časti kúpnej ceny v žalobkyňou

uplatňovanej výške. Z toho dôvodu je aplikácia ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka súdmi nižších inštancií v ich skorších rozhodnutiach, vyvodená zo zisteného skutkového stavu, nesprávna.

9.1. Vzhľadom na nárok uplatňovaný žalobkyňou titulom bezdôvodného obohatenia (keď na uvedený skutkový stav § 457 Občianskeho zákonníka aplikovať nemožno) považoval dovolací súd v uvedenom rozhodnutí za potrebné uviesť, že podľa § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka, kto sa na úkor iného obohatí, musí obohatenie vydať.

9.2. Podľa najvyššieho súdu v tomto rozhodnutí podstatou bezdôvodného obohatenia je zákonom stanovená povinnosť toho, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, toto obohatenie vydať tomu, na koho úkor bol predmet bezdôvodného obohatenia získaný. Právny vzťah bezdôvodného obohatenia je samostatným vzťahom, ktorý vznikne v dôsledku porušenia iného právneho vzťahu alebo na základe určitej právnej skutočnosti (podľa zákonom definovaného pojmu bezdôvodného obohatenia). Záväzkový právny vzťah z bezdôvodného obohatenia vznikne však len za splnenia určitých (zákonných) predpokladov, ktorými sú získanie bezdôvodného obohatenia na strane určitej osoby (obohateného), protiprávnosť získania bezdôvodného obohatenia, majetková ujma, ktorá postihuje určitú osobu (postihnutého) a príčinná súvislosť medzi protiprávnym získaním bezdôvodného obohatenia určitou osobou a majetkovou ujmovou určitej osoby. Napokon, že nejde o prípad, kedy Občiansky zákonník napriek majetkovému prospechu bezdôvodné obohatenie výslovne vylučuje. Splnenie týchto predpokladov musí preukázať ten, kto tvrdí, že na jeho úkor bolo bezdôvodné obohatenie získané.

9.3. V ďalšom konaní sa preto súdy mali zaoberať relevantnými skutočnosťami, týkajúcimi sa splnenia uvedených predpokladov vzniku právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia medzi stranami sporu a zo zistených skutkových záverov vyvodiť aj správny právny záver.

10. Dovolateľka sa v dovolaní odvolávala na rozhodnutie R 4/1988 (rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR, Cpj 41/1987), podľa ktorého „(...) Účastník neplatnej zmluvy, ktorý kúpil odcudzenú vec, splní povinnosť vrátiť plnenie prijaté z neplatnej zmluvy podľa ustanovenia § 457 ods. 1 o. z. aj vtedy, ak vydá vec poškodenému. Robí tak totiž za toho, kto vec poškodenému odcudzil a predal; plní preto súčasne uvedenú povinnosť, ktorú má voči druhému účastníkovi neplatnej zmluvy, aj keď tento subjekt nie je známy. Ten, kto vec odcudzil, by už nemohol úspešne požadovať vrátenie plnenia z neplatnej zmluvy. (...)“, ktoré rozhodnutie najvyšší súd v rozhodnutí danej veci sp. zn. 7MCdo/21/2012 ponechal bez povšimnutia.

10.1. Žalobkyňa v rámci svojej dovolacej argumentácie poukázala i na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. I. ÚS 697/2014 zo dňa 12. novembra 2014 (vydanom až po skorších rozhodnutiach najvyššieho súdu v danej veci dňa 29. januára 2014 sp. zn. 7MCdo/21/2012, ale pred následnými rozhodnutiami súdov nižších inštancií, vrátane toho napadnutého dovolaním), v ktorom ústavný súd v skutkovo obdobnej veci vyslovil, že „Pokiaľ si teda sťažovateľka (odporkyňa) a navrhovateľ v pôvodnom konaní na základe ústnej kúpnej zmluvy uzavretej 1. septembra 2006 plnili (predávajúca prevzala kúpnu cenu 163.000,- Sk, t. j. 5.410,61 eur a kupujúci prevzal predmetný motocykel), vznikol medzi mini synalagmatický záväzok v zmysle ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka priamo zo zákona, a teda obe zmluvné strany boli povinné si tieto plnenia vzájomne vrátiť. Na charaktere ich synalagmatického záväzku nemení nič ani skutočnosť, že súdnym výrokom nebol motocykel proti priznanej žalovanej sume vydaný sťažovateľke (zmysel synalagmatického záväzku), pretože bol cez políciu vrátený vlastníčkovi - poisťovní VHV Allgemeine Versicherung AG Hannover. Keďže vlastnícke právo poisťovne sa v zmysle dĺžky ustanovenia § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka nepremlčuje, navrhovateľ v pôvodnom konaní námietku premlčania v zmysle § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka vzniesť nemohol. Z toho istého dôvodu nemohla premlčanie namietať ani samotná odporkyňa (sťažovateľka). Pretože odporkyňa (sťažovateľka) nemá možnosť vzniesť námietku premlčania, je pre právne posúdenie veci bezpredmetné, či k premlčaniu práva skutočne došlo, a teda i to, či objektívna premlčacia doba márne uplynula“, a odkázal i na skoršie rozhodnutie R 4/1988 (t. j. rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR, Cpj 41/1987).

11. Dovolateľka, v zhode s vyššie uvedeným rozhodnutím ústavného súdu odkázala i na rozhodnutie Veľkého senátu Občianskoprávneho a obchodného kolégia Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 28Cdo/3041/2010 z 21. júla 2010, z ktorého ústavný súd vo svojom uznesení odcitoval nasledujúce: „ustanovenie § 457 Občianskeho zákonníka upravuje okrem spôsobu aj rozsah povinností účastníkov

neplatnej alebo zrušenej zmluvy na vrátenie vzájomného plnenia a uplatní sa v prípade, že na základe obojstranne zaväzujúcej zmluvy si obe strany plnili. Typicky obojstranne zaväzujúcou zmluvou je zmluva kúpna, kedy práva a povinnosti oboch účastníkov zmluvy sú vzájomne podmienené, a rovnako tak sú vzájomne podmienené ich nároky na vrátenie už prijatých plnení, ak je ich zmluva neplatná alebo ak bola zrušená. Obe zmluvné strany sú zároveň povinným aj oprávneným z právneho vzťahu bezdôvodného obohatenia získaného plnením podľa neplatnej či zrušenej zmluvy." Ústavný súd vo svojom rozhodnutí uviedol, že Veľký senát Najvyššieho súdu Českej republiky v predmetnom rozhodnutí v nadväznosti na dikciu ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka zároveň zdôraznil, že „ak ide o vrátenie plnenia z neplatnej alebo zrušenej zmluvy, nie je synalagmatický vzťah založený zmluvou, ako je tomu v § 560 Občianskeho zákonníka, ale vyplýva priamo zo zákona. Zaplatenie kúpnej ceny je protiváhou vlastníctva k prevádzanej veci. Ak je zmluva neplatná alebo ak bola zrušená a kupujúci teda nie je vlastníkom veci, hoci zaplatil kúpnu cenu, predávajúci je povinný kúpnu cenu mu vrátiť; vrátenie kúpnej ceny je na druhej strane vyvážené tým, že vlastníctvo k predmetu prevodu zostáva predávajúcemu. Z hľadiska aplikácie ustanovenia § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní vzájomne si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat, nie je teda rozhodujúce, že sa prevod vlastníctva práve z dôvodu neplatnosti zmluvy neuskutočnil a žalobkyňa tak vlastníctvo k veci podľa zmluvy platne nenadobudla, a nie je rozhodujúca ani tá okolnosť, či sa už kupujúci fakticky ujal držby veci alebo nie. Ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, ktorého zmyslom je zachovanie rovnováhy práv oboch zmluvných strán neplatnej či neskôr zrušenej zmluvy, dopadá na všetky prípady, kde synalagmatický vzťah vznikol zo zákona. Napokon opačný záver, totiž že v prípade absolútne neplatnej kúpnej zmluvy nejde o synalagmatický vzťah podľa § 457 Občianskeho zákonníka, by spravil ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka v časti pamätajúcej na „neplatné zmluvy" úplne nadbytočným."

12. Dovolací senát v tejto súvislosti poukazuje aj na ďalšie rozhodnutia českého najvyššieho súdu (napr. rozsudok zo 14. júla 2010, sp. zn. 31Cdo/2250/2009, v ktorom tiež Veľký senát občianskoprávneho a obchodného kolégia Najvyššieho súdu Českej republiky uviedol, že: „(...) z absolútne neplatnej časti kúpnej zmluvy z 3. júna 1992 vznikol medzi žalobkyňou a žalovaným synalagmatický záväzok v zmysle ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka, lebo obe zmluvné strany si podľa kúpnej zmluvy plnili (predávajúci prevzal kúpnu cenu a vlastnícke právo kupujúci bolo zapísané), a boli teda povinné si tieto plnenia spôsobom podľa § 457 vzájomne vrátiť. Rozhodujúce je vždy, čo bolo podľa zmluvy plnené a o čo sa teda každý z nich obohatil v čase, keď bezdôvodné obohatenie vzniklo. Na charaktere ich synalagmatického záväzku nič nemení okolnosť, že ideálny spoluvlastnícky podiel, ktorý na žalobkyňu neplatne previedol žalovaný, bol na základe právoplatného rozsudku vrátený nie zmluvnému partnerovi žalobkyne, ale skutočnému vlastníkovi, a že teda žalovaný v čase rozhodovania súdu v tejto veci už žiadne právo z čiastočnej neplatnosti kúpnej zmluvy proti žalobkyni nemá. (...) Týmto vrátením predmetného automobilu žalobca splnil svoju povinnosť vyplývajúcu zo synalagmatického záväzku. Keďže vlastnícke právo sa v súlade s § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka nepremlčuje, nemohol podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka žalobca vzniesť námietku premlčania. Z toho istého dôvodu nemôžu premlčanie namietat ani žalovaní. Keďže žalovaným námietka premlčania neprislúcha, je pre posúdenie veci nerozhodné, či k premlčaniu práva skutočne došlo, teda aj to, či objektívna premlčacia doba márne uplynula." Veľký senát v citovanom rozsudku rovnako odkázal i na skoršiu judikatúru napr. R 4/1988, str. 21-22), ktorý možno hodnotiť ako interpretačnú pomôcku pre obdobné právne situácie na území Slovenskej republiky s ohľadom na spoločnú právnu kultúru a obsahovo hodnotové vnímanie spravodlivosti a ústavnej konformnosti.

13. Podľa § 451 Občianskeho zákonníka kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. (ods. 1) Bezodôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov. (ods. 2)

14. Podľa § 457 Občianskeho zákonníka ak je zmluva neplatná alebo ak bola zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal.

15. Podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihladne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat'.

16. V posudzovanom prípade bola pre nižšie súdy základnou právnou otázkou posúdenie, či vznikol medzi žalobkyňou a právnym predchodcom žalovaných synalagmatický záväzok v zmysle ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka priamo zo zákona, čím potom obe zmluvné strany boli povinné si plnenia vzájomne vrátiť. Obidva nižšie súdy, ktoré sa prípadom zaoberali, vychádzali z právneho názoru vysloveného v predchádzajúcom rozhodnutí najvyššieho súdu v danej veci (7MCdo/21/2012), ktorým právnym názorom boli bezpochyby viazaní, nereflektovali pritom na staršiu judikatúru reprezentovanú rozhodnutím R 4/1988 ani bezprostredne po rozhodnutí najvyššieho súdu vydané rozhodnutie ústavného súdu (I. ÚS 697/2014) s odlišným právnym názorom v obdobnej veci, z ktorého rozhodnutia Najvyššieho súdu ČSR, Cpj 41/1987 (podporne i ústavného súdu) vyplýva nie len jednoznačná odpoveď na synalagmatický charakter záväzkového vzťahu sporových strán z bezdôvodného obohatenia, ale i odpoveď na bezprostredne nadväzujúcu otázku a to, že na charaktere synalagmatického záväzku strán sporu nič nemení okolnosť, že nehnuteľnosť, ktorú na žalobkyňu neplatne previedol predchodca žalovaných, bola na základe právoplatného rozsudku vrátená nie zmluvnému partnerovi žalobkyne, ale skutočnému vlastníkovi, od ktorých právnych záverov nie je dôvod ustúpiť a ktoré sú aj v okolnostiach posudzovanej veci naďalej smerodajné.

17. Potom aj interpretáciu a aplikáciu ustanovenia § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka zo strany odvolacieho súdu (porov. bod 37 napadnutého rozsudku) nepovažuje senát 7C za správnu, pretože pokiaľ si účastníci podľa kúpnej zmluvy zo dňa 11. júla 2006 plnili (predávajúci prevzal aspoň časť kúpnej ceny a kupujúci prevzal predmet kúpy), vznikol medzi nimi synalagmatický záväzok zo zákona podľa § 457 Občianskeho zákonníka, a obe strany boli povinné si tieto plnenia vzájomne vrátiť. Na charaktere ich synalagmatického záväzku nič nemení ani okolnosť, že prevádzaná nehnuteľnosť (byt) bola vrátená nie predávajúcemu, ale okradnutému vlastníkovi. Týmto vrátením si žalobkyňa splnila svoju povinnosť vyplývajúcu zo synalagmatického záväzku. Keďže vlastnícke právo skutočného vlastníka sa v súlade s § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka nepremlčuje, nemohla podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka ani žalobkyňa voči nemu vzniesť námietku premlčania. Z toho istého dôvodu nemôžu premlčanie namietat' ani žalovaní voči žalobkyni. Keďže žalovaným námietka premlčania neprislúcha, je na posúdenie veci nerozhodné, či k premlčaniu práva skutočne došlo, teda aj to, či objektívna premlčacia doba márne uplynula. Na základe uvedeného a v nesúlase s právnymi závermi uvedenými v dovolacom rozhodnutí sp. zn. 7MCdo/21/2012 deklarujeme zámer odkloniť sa od takéhoto názoru (interpretácie), ktorá skutočnosť zakladá dôvod predloženia veci veľkému senátu podľa ustanovenia § 48 ods. 1 CSP.

18. Vo veci rozhodujúci trojčlenný senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu 7C, preto uznesením rozhodol o postúpení veci na jej prejednanie a rozhodnutie Veľkému senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.